

Når Dreier tegnet Ferstad hovedgård sett fra Lianvatnet, kommer nok det av at Lian i årene 1797—1884 var avlsgård og engslette under Ferstad. Det finnes en kvittering fra eieren av Ferstad gård, generalmajor Carsten Ger-

hard Bang, utstedt til festeren Stengrim Lian for gårdsavgiften i året 1796. «Modtaget af Steengrim Lien Rdlr. 9, at erlægge til Herr Regimentsquarttermester von Selmer for gaards Afgift af Lien for afvigte Aar. Trondhiem den 6. January 1797. Bang.» Festeren av Lian måtte også betale generalen møllepenger for kornmaling ved Uglens Møllebrug — 4 tønner havre. Den nevnte generalauditør S. C. Selmer var eier av Cicilienborg eller nedre Stavne.

Lianvannet er i våre dager et yndet utfartssted, og en høstkveld nede ved sivet er like stemningsfull og arkadisk nå som da Dreier var der i året 1826. Hans 141 år gamle prospekt er i all sin unøyaktighet et morsomt bidrag til det gamle Strindens historie.

ØYELEGE
DR. OTTO JOHANSEN

Hvordan opplever vi naturen?

*Klippet fra Nasjonalforeningens:
Helsenytt nr. 4, 1967.*

Da Erling Stordahl i 1964 virkeliggjorde sin idé om Ridderrennet, stusset kanskje noen ved det imperative motto: «Bygg din kropp og lær å se med tankene».

At Ridderrennet skulle bringe et budskap, understreket han slik: «Vår sviktende kontakt med naturen, samtidig med en stadig økende og ensidig materiell ekspansjon, er en fare for vår mentale likevekt. Ridderrennet skal ikke bare føre til kroppslig utfoldelse, men like viktig er det å få noe ut av møtet med naturen. De blinde viser vei».

Er denne enkle livsfilosofi holdbar? Kan blind lære seende noe om naturopplevelse?

Som øyelege er jeg ofte vitne til blindheten som en dyp menneskelig tragedie. Synet er et umistelig eie.

På den annen side har ingen lært meg så meget om naturopplevelse som mine blinde venner, de av dem som har lært å se med tankene, nådd en dypere forståelse og fortrolighet med den natur som omgir oss.

Under det første skikurs for blinde på Beitostølen fulgte jeg en gruppe blinde innover fjellet. Vi gikk i siksak oppover fjellsiden.

Hva opplevet de blinde av naturen?

Ubemerket brakte titusener av sanseceller i muskler, sener og ledd ustanselige informasjonen om skienes og stavenes kontakt med snøskavlene — gjennom frekvenskoder, til elektronisk databehandling i hjernen. I samme nå gis impulser ut igjen, for å tilpasse bevegelser og balanse til terrengets luner.

Hørselen, med sitt stereo lydanlegg, betinget av avstanden mellom ørenes trommehinner, beskriver retning og avstand til lydskilder, fra ski og staver, og fra vinden som smyer over landskapet. Alt bearbeides sentralt, til et helhetsbilde.

Den sprekeste, Gøsta, blir utålmodig. Plutselig bykser han av gårde oppover fjellsiden i «fiskeben» mot toppen. Da vi nådde ham igjen, stod han på en snaublast fjellknaus. Et mål var nådd. Vi stod der lenge.

Vinden strøk så frisk der oppe. Her fulgte den skyenes vei. Det var dårlig sikt, skyet, disig. Skuffende for en seende, som aldri kan fornemme stjernene om dagen.

De lyttet til min bemerkning om tinder vi skulle ha sett. Så de blånene bak blånene?

Det forblåste fjellet under våre føtter ga resonans av jordens harde skall, som er molekyler i bevegelse. Fjellet foldet seg her for millioner av år siden, i tredje akt av det geologiske drama. Meget nærmere oss, under istidens tusenårige vinter, var alt øde og mørkt, knuget og skuret her.

Vinden løyet et øyeblikk, og vek plass for en stillhet som fikk oss til å lytte utad og innad.

Vi følte på fjellet som igjen var blitt værbit.

Her lever noe på nakne fjellet!

En lav har klamret seg fast. Hvorfor vokser laven så ivrig her? Hva er målet for dens streben, denne nøysomme medskapning som kjemper mot elementene med en styrke av trangen til å overleve. Forenes den fysiske natur og livet her?

Naturvitenskapen lærer oss at det ikke er én skapning, men to. Laven er en sopp og en alge, som er uløselig knyttet til et gjensidig forpliktende samarbeide. Soppen tar salter fra steinen og vann fra luften. Algen får salter og vann av soppen og gir tilbake sukker, som den produserer ved hjelp av solenergien den samler i sine grøntkorn.

Nå kan vår tanke og intuisjon ta nye sprang. Vår følelse av et dypere fellesskap, samhörighet og fortrolighet med naturen får nytt feste.

Som nevnt var været overskyet, disig, lite å se.

Vår hjernes kontrollør, nettubstansen, hvor så mange impulser passerer, kordineres, forsterkes eller hemmes, burde nå ha stanset vår lille ekskursjon på fjelltoppen.

Den burde ha hørt på kravene fra hjernens innpisker, det limbiske system, som instrumenterer følelsene: «Bena er trette, maven er tom, klokken er mange. Det som granskes er kjedelig». Dette instinktivt forankrede system, som farver våre reaksjoner og vårt atferdsmønster, har også alle «Jante-lovens» paragrafer til disposisjon.

Før vi dro ned igjen fra fjelltoppen, rakk vi å hilse på noen små, forblåste dvergbjørker som så vidt stakk opp over fjellkanten. For mine øyne var det et raskt møte med dvergbjørk i vinterdrakt.

De blinde kjente varsomt på de små grenene, med knopper som snart skulle bryte vinterens forsegling.

De tok seg tid, ble høytidsstemt.

Hva var det de opplevet?

Gjennom fingrenes stillingsans oppfatter de formen av grener og knopper. Trykksansen registrerer konsistens, elastisitet. Berøringsansen registrerer overflatens små detaljer, liksom blindeskrift. Temperatur og varmeledning registreres av egne reseptorer. Noen knopper var tørre, hadde ikke tålt vinteren.

Alle disse sanseintrykk løper kontinuerlig inn til sine mottakerområder hvor de blir databehandlet, samordnet og omsatt.

Slikt samspill mellom sanseintrykk til en helhetsvurdering kalles gnose. (Vi kjenner uttrykket fra diagnose og prognose.) Det gjør det mulig for blinde og døvblinde å oppleve naturens mysterier ved integrering av sanseintrykk.

Det erstatter ikke synet, men disse blinde mennesker viste meg at det kan gi et mer bredspektret og dypere engasjement enn en overflatisk visuell betraktning.

Da det første Ridderrenn var gjennomført, ventet ikke Stordahl lenge før han fikk med seg blinde og andre handikappede innover i fjellet til ride- og botaniseringskurs.

Hestekoene knaset i sand, sank i torv, slo mot blankt fjell. Jordan levet. Fjellbjørken ble glisnere, einer og vidje struttet, Tyrihjelmen kneiste stolt med sine rad av blå hjelmer fra Folkevandrings tid. Fra de store hjelmer nederst, med dype toner, til de små på toppen, hvor tonene ennå ikke var forløst. Da det en gang ble moderne å gå over fra vindbestøvning til insektbestøvning, valgte

den bare humlen. Der hvor ingen humle surrer, kan ingen tyrihjelms trives.

Professor Olav Gjærevoll delte ut planter og fortalte om dem. Igjen gnose — samspill av formsans, trykksans, berøringssans, temperatursans, smertesans, lukt, smak og hørsel.

Oppleve forskerglede!

Hva vi ikke føler med fingrene eller ser med øynene, forklarer og utdyper vitenskapen for oss.

I hvert blad og strå finnes tusener av små porter som plantene selv åpner hver morgen, når lysnivået er høyt nok til ladning av solenergi i grøntkornene. Da åpnes portene for kullsyregass som kan strømme inn til sukkerfabrikkene, hvor solenergien fra grøntkornene setter hydrogenhammere og fosfathammer i gang til å banke vannmolekyler og kullsyremolekyler til sukker, levende organisk materiale, grunnlaget for alt liv på jorden.

Ved solefall lukkes portene til, fabrikkasjonen stanser, lageret av sukker i bladene blir om natten fordelt til stengel, rot og blomster — alt etter den programmering som er kodet i plantenes frø.

Ride- og botaniseringskursene ble spennende oppdagelsesreiser, fylt av forskerglede.

Slik konkret, ny viten om naturen gir næring til rike assosiasjoner i fantasien og kunstens verden. Det gir også virkning på det menneskelige plan. Vi kommer hverandre nærmere. Moderne statussymboler, prestisje og stress, og hverdagens forstørrede bekymringer, slipper tak i en i slike møter med naturen. Tid, rom, målestokk blir annerledes. Også vår holdning.

Mennesket er utstyrt med en fantastisk høyt differensiert hjerne. I den har vi milliarder av nerveceller med muligheter vi ennå i liten grad har lært å utnytte. 90 % av hjernebarkens celler er assosiasjonsarealer, reservert for utveksling av sanseapparatens opplevelser.

Kanskje ligger her en forklaring på at noen med et så alvorlig handikapp som tap av synet, er i stand til å mobilisere så meget av iboende ressurser og anlegg at de endog kan lære de seende noe. Også når det gjelder naturopplevelse!

ANDERS AUNE

En drøm blir virkelighet

Siste sommer gikk en drøm i oppfyllelse. Det er sjelden at slikt hender — så var drømmen den å stifte bekjentskap med Trollheimen, og for så vidt ikke så uopnåelig som enkelte andre.

Trollheimen — bare navnet i seg selv har en lokkende klang. En skulle tro at det var om disse fjell Aasmund Olavsson Vinje fikk høre at «... disse fjell er verande mest for troll ...» Det var om Rondane.

Men «dei gamle fjell i syningom» vvar for vårt vedkommende Trollheimen. Som gutt — og voksen — har en ofte stått i klare dager og stirret mot fjell med snø på toppene langt ut mot horisonten. Og det var, og er, Trollheimen.

I sommer hadde vi den glede å la Trondhjems Turistforenings røde merker lose oss trygt fra hytte til hytte. I drømmen skulle turen gå i solskinn og en svalende vind. I virkeligheten ble det bare brisen som eksisterte. Sola så vi lite til, og skodda hadde en tendens til å skjule mye av det som fantes i drømmen . . . .

Men likevel, en tur i vår fjellverden kan vanskelig bli mislykket — når bare ikke været slår seg helt vrangt. Og det gjorde det ikke.

En tåler sagtens en liten regnskur når en først har fått kokt seg en god kopp kaffe på turen fra Nerskogen til Jøldalshytta. Middagen gjorde vi unna før vi dro. En må tåle at skodda innhyller Trollhetta til langt ned i Svartådalen — og en gleder seg når den et øyeblikk letter så alle Hettene: Snota, Sadlen og de andre «storkara» tegner seg mot himmelen slik som i drømmen.

I fjellet skal en legge seg tidlig for å være uthvilt til en ny dag. Men det er da så koselig å la være også. Føle seg så velsignet